

26. STĀDĪŠANA PABEIGTA, KO DARĪT TĀLĀK?

**APĻĀUŠANA VAI NOMĪDĪŠANA,
TO NOZĪME**

Turpmākais uzdevums – panākt, lai mežaudzi vai plantāciju mežaudzi/stādījumu ieskaitītu par atjaunotu.

Kārtību, kādā mežaudzi atzīst par atjaunotu, nosaka Ministru kabineta (MK) noteikumi Nr. 308. *Meža atjaunošanas, meža ieaudzēšanas un plantāciju meža noteikumi*¹ no 02.05.2012. Noteikumi paredz, ka minimālais atjaunotās mežaudzes koku augstums skuju kokiem ir 0,1 metrs, lapu kokiem – 0,2 metri.

Atjaunotajā platībā minimālais kopējais ieaugušo koku skaits, atkarībā no valdošās koku sugas, ir:

- meža tipos – silā, mētrājā, lānā, grīnī, slapjajā mētrājā, viršu ārenī, viršu kūdrenī, mētru ārenī un mētru kūdrenī – mežaudze atjaunojusies ar priedi (priede aizņem vismaz 80% no noteiktā minimālā kopējā ieaugušo koku skaita). Grīnī, slapjajā mētrājā, viršu ārenī, mētru ārenī, viršu kūdrenī, mētru kūdrenī pieļaujama segaudze (koki, kas rada labvēlīgus mikrovides apstākļus valdošās sugas attīstībai). Segaudzes kokus uzskaita atsevišķi, nepiešķaitot tos atjaunotās mežaudzes kokiem;
- pārējos meža tipos atjaunotajai mežaudzei ir pieļaujams jebkurš MK noteikumu Nr. 308 1. pielikumā minēto meža koku sugu sastāvs.

Nepieciešamais koku skaits atjaunotajā platībā, un citas prasības:

- priedei – 3000 koku uz hektāra;
- ozolam, osim, vīksnai, gobai, kļavai, dižskābardim un skābardim – 1500 koku uz hektāra;
- pārējām koku sugām (bērzs, apse, melnalksnis, baltalksnis, hibrīdapse, papele) – 2000 koku uz hektāra (ja melnalksnis atjaunojas ar celma atvasēm, pie viena celma uzskaita ne vairāk kā četras atvases);
- ieaugušo koku izvietojums ir vienmērīgs;
- maksimālā platība, kur mežaudze nav atjaunota, nedrīkst būt lielāka par 20 procentiem no kopējās atjaunojamās platības. Kokus neuzskaita treilēšanas un pievešanas ceļos, kā arī tērcēs un mikroieplakās.

Plantāciju mežu reģistrē kā stādītu vai sētu, ja stādīto vai sēto koku skaits pārsniedz 50% MK noteikumos Nr. 308 norādītā minimāli

1 <https://likumi.lv/doc.php?id=247349>

nepieciešamā kopējā ieaugušo koku skaita:

- priedei – 1000 koku uz hektāra;
- ozolam, osim, vīksnai, gobai, kļavai, dižskābardim un skābardim – 500 koku uz hektāra;
- pārējām koku sugām – 800 koku uz hektāra.

Ja mežaudzes (neskaitot segaudzi) valdošās sugas vidējais koku augstums atjaunotajā platībā pārsniedz divus metrus, mežaudzi atzīst par atjaunotu, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

- mežaudze atbilst koptas jaunaudzes kritērijiem: saglabāts nepieciešamais attiecīgās sugas koku skaits, valdošās sugas koki atbrīvoti no apauguma vismaz 0,5 m radiusā ap koka stumbru.

Atjaunotu jaunaudzi, kurā vidējais koku augstums ir no 2 līdz 10 metriem, atzīst par koptu, ja tā atbilst šādiem kritērijiem:

- attiecīgās koku sugas skaits atbilst MK noteikumos Nr. 308 minētajām prasībām, neskaitot segaudzi;
- koku skaits nav mazāks par minimālo koku skaitu, kas noteikts normatīvajos aktos par koku ciršanu meža zemēs (skat. tabulu).

Parastā ozola stādījums ieaudzis biežā zālē. Nepieciešama applaušana, bet rudenī, pēc salnām, – zāles apmīdīšana.

Mežaudzes pirmajā stāvā augošo koku skaits atbilstoši minimālajam šķērslaukumam ($N_{\min.}$) un kritiskajam šķērslaukumam ($N_{\text{krit.}}$) saistībā ar valdošo koku sugu un koku vidējo augstumu (koki uz hektāru)*

Koku vidējais augstums (m)	Valdošā koku suga											
	priede		egle un citi skuju koki, izņemot priedi		bērzs, liepa		apse, meln- alksnis, baltalksnis		ozols, vīk- sna, goba, kļava, diž- skābardis, skābardis		osis	
	$N_{\min.}$	$N_{\text{krit.}}$	$N_{\min.}$	$N_{\text{krit.}}$	$N_{\min.}$	$N_{\text{krit.}}$	$N_{\min.}$	$N_{\text{krit.}}$	$N_{\min.}$	$N_{\text{krit.}}$	$N_{\min.}$	$N_{\text{krit.}}$
1	3000	1000	2000	800	2000	800	2000	800	1500	500	1500	500
2	2200	1000	1600	800	1500	800	1500	800	1500	500	1500	500
3	2000	1000	1600	800	1300	800	1300	800	1500	500	1500	500
4	1700	1000	1500	800	1300	800	1300	800	1500	500	1500	500
5	1500	1000	1400	800	1300	800	1300	800	1500	500	1500	500
6	1400	1000	1300	800	1300	800	1300	800	1500	500	1500	500
7	1400	950	1300	800	1300	800	1200	750	1500	500	1500	500
8	1300	900	1200	750	1200	750	1100	700	1500	450	1500	450
9	1200	850	1200	750	1200	750	1000	650	1500	450	1500	450
10	1100	750	1200	750	1200	750	900	600	1500	400	1500	400
11	900	700	1100	700	1000	650	800	550	1500	400	1500	400

* Avots: MK noteikumi Nr. 935 Par koku ciršanu mežā.

Maksimālais koku skaits netiek ierobežots:

- purvājā, niedrājā, dumbrājā un lieknā;
- mežaudzēs, kuras kopj, atbrīvojot augšanas telpu vismaz divu metru rādiusā ne mazāk kā 500 nākotnes kokiem uz hektāra (mežaudzes augstākajiem kokiem ar taisnu stumbru un simetrisku, labi attīstītu vainagu, kurus paredzēts audzēt līdz nociršanai galvenajā cirtē un kuru suga ir piemērota meža tipam);
- ozola, oša, vīksnas, gobas, kļavas, dižskābarža un skābarža tīraudzēs, kā arī audzēs, kurās minēto koku sugu skaits ir vismaz 1500 koku uz hektāra un kuras koptas, atbrīvojot tiem augšanas telpu;

Stādīšana pabeigta, ko darīt tālāk?

- mežaudzēs, kurās valdošā koku suga ir baltalksnis, apse, vītols vai blīgzna.

Atjaunoto jaunaudzi izkopj atbilstoši MK noteikumos Nr.308 minētajiem nosacījumiem:

- ne vēlāk kā *desmitajā* kalendārajā gadā pēc mežaudzes atzīšanas par atjaunotu, ja mežaudzē valdošā suga ir skuju koki;
- ne vēlāk kā *piektajā* kalendārajā gadā pēc mežaudzes atzīšanas par atjaunotu, ja mežaudzē valdošā suga ir lapu koki.

Valsts meža dienests (VMD) mēneša laikā pēc pārskata saņemšanas par meža atjaunošanu vai atjaunotās jaunaudzes kopšanu, atbilstoši normatīvajiem aktiem par meža inventarizāciju un Meža valsts reģistra informācijas apriti, pārbauda pārskatā norādītās informācijas atbilstību šajos noteikumos minētajiem kritērijiem un prasībām un pieņem lēmumu, ar kuru mežaudzi atzīst par atjaunotu vai koptu. Izlases veidā VMD pārskatā norādīto informāciju pārbauda dabā.

Mežaudzi reģistrē kā stādītu vai sētu, ja stādīto vai sēto koku skaits pārsniedz 50% no MK noteikumos Nr. 308² noteiktā minimāli nepieciešamā kopējā ieaugušo koku skaita.

² <https://likumi.lv/doc.php?id=253760>

Appļauta (izkopta) stādvieta.

Ja abiotisku vai biotisku faktoru ietekmē, vai saskaņā ar normatīvajiem aktiem par dabas aizsardzību, kuros ir noteikti ierobežojumi meža atjaunošanai un kopšanai, nav iespējams izpildīt šo noteikumu prasības, meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs nogādā VMD iesniegumu. Pamatojoties uz minēto iesniegumu un gūtajiem rezultātiem, pēc platības pārbaudes dabā, VMD nosaka atšķirīgus nosacījumus meža atjaunošanai vai atjaunotās jaunaudzes kopšanai.

VMD informāciju par atjaunotajām meža platībām publicē savā tīmekļa vietnē, norādot:

- administratīvo teritoriju, kurā atrodas zemes vienība;
- zemes vienības kadastra apzīmējumu;
- kvartāla un nogabala numuru;
- platību hektāros.

Pirmā mežaudzes vai plantāciju mežaudzes kopšana jāveic ne vēlāk kā 1...2 mēnešus pēc iestādīšanas, atkarībā no meža augšanas apstākļu tipa, applaujot zāli vismaz 50 cm rādiusā ap katru mērķa koku.

Jāņem vērā, ka zāles apmīdīšana veģetācijas sezonā, rezultātus nedod, jo zāle paceļas un turpina augt. Visrezultatīvākā ir zāles apmīdīšana pēc salnām, kas ir ļoti nepieciešama ziemā, lai piesnigusī zāle kokus nenoliektu. Zem šādiem noliektiem kokiem, gan skujkokiem, gan lapu kokiem, midzeņus ierīko peles, apgrauž koku mizu, un pavasarī tie aiziet bojā.

LVMI *Silava* veikusi izmēģinājumus, jaunaudžu kopšanai apmežojumos pielietojot dažādus paņēmienus – applaušanu, apkaplēšanu, apmīglošanu ar herbicīdiem, kā arī kokiem piegulošo platību nosedzot ar gaismu necaurlaidīgu materiālu (plastikāta vairogī, melnā plēvē), – secinot, ka stādījumu kopšana nodrošina to saglabāšanos: 5 gadu laikā saglabājas pat līdz 68...95% no iestādīto koku skaita, atkarībā no kopšanas veida un koku sugas (skat. tabulu).

Jāatceras, ka jauno stādījumu saglabāšanos ietekmē arī abiotiskie faktori – sausums, salnas, zemas gaisa temperatūras ziemā, pārmērīgs augsnes mitrums, kā arī biotiskie faktori – pārnadžī, grauzēji, kaitēkļi u. c.

Stādījumu saglabāšanās atkarībā no kopšanas veida (%)

Koku suga	Kaplēts	Pļauts	Herbicīdi	Mulča (plastikāta plēve)	Kontrole (bez kopšanas)
Priede	95	92	96	98	44
Egle	93	89	99	98	79
Bērzs	98	95	95	97	74
Ozols	96	92	94	98	70
Osis	93	92	92	94	54
Saldais ķirsis	84	90	90	90	78
Dižskābardis	88	68	76	86	50
Melnalksnis	90	89	89	92	79
Apse	82	92	78	86	66

Literatūra

1. Daugaviete, M., Krūmiņa, M., Lūkins, M. (1999) Lauksaimniecības zemju apmežojumu kopšana. *Meža Dzīve* 1(266): 12–15.
2. Daugaviete, M., Lazdiņa, D., Daugaviete, M., Bambe, B., Lazdiņš, A., Lazdiņa, D. (2017) *Plantāciju mežu augšanas gaita, produktivitāte un ietekme uz vidi*. Salaspils: LVMI Silava, DU AA Saule, 470 pp.
3. MK noteikumi Nr.935 *Par koku ciršanu mežā*. Pieņemts: 18.12.2012. Stājas spēkā: 01.01.2013.
4. MK noteikumi Nr.308. *Meža atjaunošanas, meža ieaudzēšanas un plantāciju meža noteikumi*. Pieņemts: 02.05.2012. Stājas spēkā: 09.05.2012.